

Commissie toekomst accountancysector

Geachte leden,

Gaarne voldoen wij aan uw verzoek inbreng te leveren voor het onderzoek van uw commissie. Na een inleiding zullen wij aandacht besteden aan:

- de betrokkenheid van de accountant bij corporate reporting;
- wijzigingen van de structuur van de accountancysector;
- benoeming en honorarium van de accountant;
- de opleiding tot accountant;
- afsluitende opmerkingen.

1. Inleiding

Ondergetekenden zijn als hoogleraren accountancy verbonden aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Wij combineerden onderwijs en onderzoek met de uitoefening van het beroep van accountant en zijn op deze wijze goed in staat de impact van maatregelen op de beroepspraktijk te kunnen beoordelen.

2. Betrokkenheid van de accountant bij corporate reporting

In het debat krijgt de controle van de jaarrekening en de rol van de accountant de aandacht. De ontwikkelingen gaan evenwel verder. Corporate reporting, integrated reporting, is een belangrijke ontwikkeling. Naast de jaarrekening (financiële gegevens) krijgt niet-financiële informatie steeds meer aandacht. Ondernemingen spelen hierop in en laten (delen van) deze informatie door accountants van assurance voorzien. Dit vereist veelal dat accountants bij deze andersoortige informatie zich laten bijstaan door andere deskundigen. Overigens ontbreekt voor deze assurance verschaffing thans nog een wettelijk kader.

De accountant speelt in het proces van totstandkoming van betrouwbare informatie een belangrijke rol. Maar er zijn meer partijen betrokken bij dit proces. Aandeelhouders, raad van commissarissen (audit committee), raad van bestuur, toezichthouders, andere stakeholders, maar ook de wetgever hebben een verantwoordelijkheid ter zake. Wij adviseren de commissie ook hun rol in het proces te bezien en niet uitsluitend te focussen op de rol van de accountant.

3. Wijzigingen van de structuur van de accountancysector

De AFM komt in het rapport uit 2018 'Kwetsbaarheden in de structuur van de accountancysector' met tien mogelijke modellen. Twee worden op deze plaats genoemd: de huidige meerdienstenorganisatie (audit, advies, belasting onder een dak) versus audit only (volledige afsplitsing van de controlepraktijk). Terug in

de tijd, in 2000-2002 verkochten drie van de vier grote accountantsorganisaties hun adviespraktijken; de belastingadviespraktijk bleef evenwel achter. Met name door het opnieuw opbouwen van de adviespraktijk bedraagt wereldwijd het aandeel van audit en assurance thans circa een derde van de totale omzet van de big four, met als uitschieter een kantoor 25%. Naar onze mening is bij de keuze van de structuurmodellen doorslaggevend dat de identiteit van de accountantsorganisatie niet in gevaar mag komen. Audit en assurance moet niet ondersneeuwen bij (belasting)advies.

Anderzijds zijn de beschikbaarheid van experts uit andere disciplines en de internationale context van belang. De andere disciplines, indien ondergebracht in dezelfde organisatie als de accountants, dienen naar onze mening een logische samenhang te tonen met de audit en assurance functie. Dit is ook van belang voor de cultuur binnen de organisatie. De governance van de gehele organisatie, niet alleen de accountantsorganisatie, moet vervolgens ingericht zijn op het waarborgen van de publieke functie.

Naar onze mening kunnen binnen deze context diverse corporate/federatieve modellen worden uitgewerkt, waarbij tevens de beloningsstructuur van de partners aan de orde kan komen. Dit betreft een gevoelig onderwerp waarbij de 'profit pooling' (audit partners delen in de totale winst van de organisatie) aandacht verdient.

Een meer organisatorische scheiding tussen de accountantsorganisatie en de meerdienstenorganisatie kan ondermeer bewerkstelligd worden door het afschaffen van de 'profit pooling'. De accountants binnen de accountantsorganisatie realiseren hun eigen resultaat, los van de andere onderdelen van de meerdienstenorganisatie. Indien beroepsbeoefenaren worden ingehuurd geschiedt dit onder normale marktomstandigheden. Hetzelfde geldt voor investeringen (bijvoorbeeld op het gebied van informatie technologie) gedaan door het (inter)nationale netwerk. Wij zijn van mening dat overweging van deze variant aandacht verdient.

Bij hetgeen hiervoor genoemd is, kan de internationale aansluiting blijven worden behouden, hetgeen voor internationaal opererende ondernemingen van groot belang is. Het permanent kunnen beschikken over de competenties vanuit andere disciplines is wezenlijk voor de audit en assurance verschaffing. Indien deze andere beroepsbeoefenaren tot dezelfde organisatie als de accountants behoren, dienen hun gedrags- en beroepsregels niet te conflicteren met die van accountants.

4. Benoeming, evaluatie en honorarium van de accountant

Wij pleiten ervoor het audit committee een stevige rol te laten spelen in de voordracht tot benoeming, evaluatie en de honorering. De gehele raad van commissarissen en de algemene vergadering van aandeelhouders moeten evenwel hun verantwoordelijkheid ter zake nemen. Het is belangrijk dat een raad van commissarissen op een kritische (financieel) deskundige en onafhankelijke wijze invulling geeft aan haar toezichhoudende rol op het bestuur. De accountant kan deze rol versterken.

Uit het vorenstaande blijkt dat wij geen voorstander zijn van het beleggen van de benoeming van de accountant bij een onafhankelijke derde partij. Dit zou ook niet in overeenstemming met de Nederlandse Corporate Governance Code zijn. Tevens zou dit de rol van de raad van commissarissen (audit committee) uithollen.

Gedacht zou evenwel kunnen worden om in bepaalde gereguleerde sectoren/segmenten de toezichthouder (zoals thans reeds soms het geval is) een meer nadrukkelijke rol te geven. De toezichthouder zou bijvoorbeeld bezwaar kunnen maken tegen de benoeming van de accountant en/of de accountantsorganisatie. Een accreditatie systeem zou daarbij een rol kunnen spelen. Daarnaast zou ook een beoordeling van het honorarium: uren gesplitst naar functieniveau, benchmarking kunnen plaatsvinden.

5. Opleiding tot accountant

Het toezicht op de opleiding berust bij de commissie eindtermen accountancy (CEA). De eindtermen zijn in 2016 gewijzigd. Op grond hiervan wordt bij de opleiding thans meer aandacht gegeven aan informatie technologie, governance en gedrag en ethiek. De impact van digitalisering op de controle dient (nog) meer aandacht te krijgen. Tevens verdient verdieping rond integrated reporting (inclusief assurance daarbij), fraude en non-compliance en continuïteitsproblematiek de aandacht om zo tegemoet te komen aan de maatschappelijke verwachtingen.

Verdieping dient evenwel niet alleen in de initiële opleiding tot accountant plaats te vinden, maar ook in het na-ervaringsonderwijs. Hierbij is samenwerking tussen onderwijsinstellingen en accountantsorganisaties van belang.

6. Afsluitende opmerkingen

Wij gaan in onze reactie niet in op de controle van publieke instellingen van overheidswege. Wij volstaan met de opmerking dat wij hier geen voorstander van zijn.

Mocht uw commissie ingrijpende structuurwijzigingen voorstellen, bevelen wij aan onderzoek te laten verrichten naar de vraag in hoeverre de wijzigingen een oplossing vormen voor het gesignaleerde probleem. Voorts zijn wij van mening dat dergelijke wijzigingen bij voorkeur in internationaal (Europees) verband zouden moeten worden genomen.

Tenslotte vragen wij aandacht voor het aspect proportionaliteit. Nu al zien wij dat accountantsorganisaties hun OOB-vergunning inleveren. Dit is een ongewenste ontwikkeling. Bij het nemen van maatregelen dienen de maatschappelijke kosten en baten van accountantscontrole in acht te worden genomen.

Hoogachtend,

Prof. J.C.A. Gortemaker RA
Prof.dr. M.N. Hoogendoorn RA